

prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani (jud.: I. Barbacaru)
instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud.: M. Moraru, B. Bîrca, E. Clim)

Î N C H E I E R E

6 martie 2019

mun. Chișinău

Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ
al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele completului, judecătorul
Judecători

Tatiana Vieru
Maria Ghervas
Nina Vascan

examinând admisibilitatea recursului declarat de către Domcovici Maria,
în cauza civilă intentată la cererea depusă de către Domcovici Maria, persoana
interesată Serviciul Fiscal de Stat Direcția generală administrare fiscală mun. Chișinău,
cu privire la constatarea calității de membru al familiei și constatarea faptului acceptării
succesiunii,

împotriva deciziei din 9 octombrie 2018 a Curții de Apel Chișinău, prin care s-a
respins apelul formulat de Domcovici Maria și s-a menținut hotărârea din 15 mai 2018 a
Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani,

c o n s t a ț ă :

La 17 ianuarie 2017, Domcovici Maria a depus cerere, cu privire la constatarea
calității de membru de familie al cetățeanului Mihailovici Martîn.

Circumstanțele de fapt, prezentate de reclamantă, pot fi rezumate după cum
urmează.

Începând cu anul 1991, Domcovici Maria a locuit împreună cu Mihailovici
Martîn în apartamentul lui, situat în mun. Chișinău, str. Cheltuială, nr. 7, ap.38. Ei au
adus un trai comun până la decesul lui Mihailovici Martîn din XXXXX.

În timpul vieții lui Mihailovici Martîn, petiționara ducea cu el o gospodărie
comună, avea grijă de locuință, îl îngrijea, procura produse, medicamente și se ocupa de
tratarea medicală a acestuia. Potrivit cererii, ei au format o familie, cu excepția
înregistrării oficiale a relațiilor lor la organul de stare civilă.

Prin urmare, petiționara a susținut că au conviețuit împreună într-o căsătorie
civilă pe o perioadă de mai mult de 23 ani, fapt confirmat de vecinii de locuință. În tot
acest timp, rudele decedatului nu l-au vizitat și nu s-au interesat de sănătatea lui.
Așadar, după decesul lui, Domcovici Maria a organizat și a achitat cheltuielile legate de
înmormântare, iar rudele acestuia nu au fost prezente și nu au contribuit la acoperirea
cheltuielilor funerare.

La 12 aprilie 2017, petiționarea a depus o cerere de completare a temeiurilor
inițiale (f. d. 22 – 23). În acest sens, prin certificatul din 7 martie 2017, eliberat de către

Întreprinderea de Stat „Cadastru”, se confirmă faptul că, până în prezent, ½ cotă – parte din bunul imobil din str. V. Cheltuială, nr. 7, ap. 38 este înregistrat după Mihailovici Martîn. Acealaltă parte este înscrisă după moștenitorul testamentar în baza certificatului de moștenitor nr. 304 din 1 februarie 2016.

Petiționara a argumentat că s-a aflat într-o depresie și stare de șoc după moartea soțului lui. Din cauzele date, ea nu s-a adresat la notar în termenul prevăzut de lege.

Pentru aceste motive, Domcovici Maria a solicitat constatarea faptului că este membrul familiei lui Mihailovici Martîn, decedat la 10 iulie 2015. La fel, petiționarea a cerut constatarea faptului de acceptare a succesiunii rămase după decesul lui Mihailovici Martîn, ce constă din ½ cotă – parte din apartamentul nr. 38 din mun. Chișinău, str. Vasile Cheltuială, nr. 7 (f. d. 22 – 23).

În cadrul judecării cauzei, persoana interesată Serviciul Fiscal de Stat Direcția generală administrare fiscală mun. Chișinău a depus referință în întâmpinarea cererii de cererii, prin care a cerut respingerea acesteia (f. d. 35 – 36).

Prin hotărârea din 15 mai 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani, cererea formulată de Domcovici Maria a fost respinsă (f. d. 72, 76 – 77).

Împotriva acestui act judecătoresc, Domcovici Maria a declarat apel.

Curtea de Apel Chișinău, prin decizia din 9 octombrie 2018, a respins apelul declarat de către Domcovici Maria și a menținut hotărârea din 15 mai 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani (f. d. 102 – 111).

Referitor la procesul de luare a acestei soluții, instanța de apel a constatat situația de fapt prezentată de reclamant în cerere și stabilită de prima instanță.

În drept, instanța de apel a considerat relevante art. 281 alin. (1) și (2), art. 282 alin. (1) și art. 284 din Codul de procedură civilă, dar și art. 2, 45 și art. 166 alin. (3) din Codul familiei.

Reieșind din raționamentele evocate, Colegiul de control judiciar a stabilit că pretențiile apelantei nu se încadrează în noțiunea de rudenie și în modul de formare a acesteia. Totodată, conform pct. 21 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 4 din 7 iulie 2008 privind practica judiciară cu privire la constatarea faptelor care au valoare juridică la constatarea relațiilor de căsătorie neînregistrată, instanțele judecătorești trebuie să țină cont de faptul că cetățenilor, care se aflau în concubinaj până la 8 iulie 1944 și nu au avut posibilitatea de a înregistra căsătoria în organele de stare civilă în legătură cu decesul unuia din ei, le-a fost acordat dreptul de a înainta cereri în instanțele judecătorești despre constatarea concubinajului.

Astfel, având în vedere faptul că relația dintre Domcovici Maria și Mihailovici Martîn nu se referă la acea perioadă, Curtea de Apel Chișinău a apreciat că instanța de fond a ajuns corect la concluzia de a respinge cerința petiționarei cu privire la constatarea calității de membru a familiei. Mai mult, instanța de apel a precizat că forma de conviețuire – concubinajul - nu produce efecte juridice, or constatarea raporturilor de rudenie poate avea loc doar atunci când acestea nemijlocit dau naștere la efecte juridice, adică au valoare juridică pentru petiționar.

La 7 decembrie 2018, Domcovici Maria a declarat recurs împotriva deciziei din 9 octombrie 2018 a Curții de Apel Chișinău, solicitând casarea acesteia și a hotărârii din 15 mai 2018 a primei instanței, cu pronunțarea unei noi hotărâri de admitere a cererii.

În motivarea ilegalității deciziei contestate, recurenta a afirmat că instanțele judecătorești nu au dat o apreciere juridică declarațiilor martorilor Guzun Domnica, Luchianciuc Ana și Zadonscaia Liudmila. De asemenea, deși instanțele de judecată au constatat că ea a fost în relație de concubinaj cu Mihailovici Martîn timp de 23 de ani, totuși au respins acțiunea.

La 28 ianuarie 2019, în conformitate art. 439 alin. (2) din Codul de procedură civilă, Curtea Supremă de Justiție a comunicat cererea de recurs Serviciului Fiscal de Stat Direcția generală administrare fiscală mun. Chișinău, informând că referința se depune în termen de o lună de la data primirii scrisorii. În mod corespunzător, dacă referința nu este prezentată în termenul stabilit, admisibilitatea recursului se decide în lipsa acesteia (f. d. 126).

Intimatul nu a depus referință, prin care să-și exprime poziția cu privire la recursul declarat.

Examinând admisibilitatea recursului, fără prezența participanților la proces, în acord cu procedura specificată la articolul 440 din Codul de procedură civilă, completul Colegiului Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră că cererea de recurs formulată de Domcovici Maria este inadmisibilă, pentru motivele ce succed.

În conformitate cu articolul 440 alin.(1) din Codul de procedură civilă, în cazul în care se constată existența unuia din temeiurile prevăzute la art. 433, completul din 3 judecători decide în mod unanim, printr-o încheiere motivată irevocabilă, asupra inadmisibilității recursului. Încheierea se emite conform prevederilor art. 270 și nu conține nici o referire cu privire la fondul recursului.

Potrivit jurisprudenței constante a Curții Europene a Drepturilor Omului, condițiile de admisibilitate a unei căi de atac pot fi aplicate dacă nu reduc substanța dreptului de acces la un tribunal, și, în special, dacă ele urmăresc un scop legitim și dacă există o legătură rezonabilă de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul care trebuie îndeplinit (a se vedea *Sultan vs Republica Moldova*, 5 iunie 2018, parag. 24; *Graciova vs Republica Moldova*, 24 ianuarie 2019, parag. 23 – 24). Limitările într-o cale extraordinară de atac pot fi mai stricte decât cerințele instituite pentru o cale de atac ordinară (a se vedea, *inter alia*, *Marc Brauer vs Germania*, 1 septembrie 2016, parag. 34; *Miessen vs Belgia*, 16 octombrie 2016, parag. 64; *Samardžić vs Croația*, 20 iulie 2017, parag. 28; *Zubac vs Croația (Marea Cameră)*, 5 aprilie 2018, parag. 82).

Prin urmare, judecătorul raportor a făcut un raport verbal în fața completului de judecată instituit în corespundere cu articolul 439 alin. (2) din Codul de procedură civilă. Așadar, în conformitate cu articolul 433 lit. a¹), b), c) și d) din Codul de procedură civilă, instanța de judecată a verificat dacă actul judecătoresc poate fi atacat cu recurs, dacă cererea dedusă judecății este formulată de persoana îndreptățită, dacă aceasta nu a fost depusă în mod repetat și dacă a fost declarată în termen.

Obiectul prezentei cereri se referă la decizia din 9 octombrie 2018 a Curții de Apel Chișinău, care intră în categoria de acte specificate în articolul 429 alin. (1) din Codul de procedură civilă. În baza cercetării materialelor cauzei, completul de judecată nu a identificat faptul că recursul a fost examinat anterior, fiind respectate, totodată, dispozițiile articolului 430 din Codul de procedură civilă, cu privire la subiecții abilitați cu dreptul de a depune recurs.

În conformitate cu articolul 434 din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel. Termenul respectiv este de decădere și nu poate fi restabilit. Această limită temporală este esențială pentru a asigura buna administrare a justiției și, în special, principiul securității juridice (a se vedea Marc Brauer, *ibidem*, parag. 35; *Tence vs Slovenia*, 31 mai 2016, parag. 31).

La o dată nenumită, Curtea de Apel Chișinău a expediat participanților la proces copia deciziei integrale din 9 octombrie 2018 (f. d. 112).

Completul de judecată reține că recursul a fost înregistrat la grefa Curții Supreme de Justiție la 7 decembrie 2018. Drept consecință, instanța de recurs constată că cererea dedusă judecătii a fost declarată în termenul prevăzut mai sus.

În continuare, completul de judecată a audiat raportul verbal al judecătorului raportor, cu privire la esența și temeiurile recursului, inclusiv dacă argumentele recurente referitoare la ilegalitatea deciziei atacate întrunesc criteriile formale din articolul 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

Articolul 432 alin. (1) din Codul de procedură civilă dictează regula principală potrivit căreia părțile și alți participanți la proces sunt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

La acest capitol, alin. (2) și (3) din articolul 432 din Codul de procedură civilă prevăd exhaustiv cazurile în care se consideră că normele de drept material sau de drept procedural au fost încălcate sau aplicate eronat. Iar, alin. (4) stabilește că săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin.(3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au condus sau ar fi putut conduce la soluționarea greșită a pricinii, în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară sau în cazul în care erorile comise au condus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Mai mult, modul de prezentare și formulare a chestiunilor de drept a fost explicat în punctele 22 – 27 din Hotărârea explicativă nr. 5 din 11 noiembrie 2013 a Plenului Curții Supreme de Justiție (a se vedea similar *Trevisanato vs Italia*; 16 decembrie 2016, parag. 22 – 23, 36).

În mod corespunzător, instanța de recurs notează că reglementările referitoare la rigorile impuse de articolul 432 alin. (1) - (4) din Codul de procedură civilă sunt redactate suficient de clar și îndeplinesc criteriul de previzibilitate. Mai mult, scopul acestui articol este, atât de a proteja interesul recurente de a obține, după caz, casarea sau modificarea deciziei atacate, cât și de a păstra rolul Curții Supreme de Justiție de a se ocupa numai de probleme de o importanță semnificativă specificat în articolul 1 alin. (2) din Legea nr. 789-XIII din 26 martie 1996 (a se vedea *Zubac*, *ibidem*, parag. 83, 105 - 106).

În consecință, limitările impuse de articolul 432 alin. (2) – (4) din Codul de procedură civilă urmăresc un scop legitim, respectând în același timp cerințele securității juridice și buneii administrări a justiției (a se vedea *Beniamin Nersesyan vs Armenia*, 19 ianuarie 2010, parag. 22; *Marc Brauer*, *ibidem*, parag. 35; *Miessen*, *ibidem*, parag. 67; *Sturm vs Luxemburg*, 27 iunie 2017, parag. 36; *Zubac*, *ibidem*, parag. 98).

Persoanele vizate trebuie să se aștepte ca aceste reguli să fie aplicate (a se vedea *Ronald Vermeulen vs Belgia*, 17 iulie 2018, parag. 44).

Astfel, instanța de judecată conchide că judecarea recursului, exercitat conform rigorilor impuse de articolul 432 alin. (1) din Codul de procedură civilă, are caracter devolutiv numai pentru problemele de drept material și procedural. Curtea Supremă de Justiție verifică doar legalitatea deciziei, nu și temeinicia ei în fapt. În acest caz, instanța de recurs nu cercetează cum a fost reflectată realitatea obiectivă a faptelor determinate de instanțele ierarhic inferioare, cu excepția situației în care constatările lor pot fi considerate arbitrare sau vădit nerezonabile.

În speță, având în vedere obligația impusă prin art. 432 alin. (5) din Codul de procedură civilă, completul de judecată nu a identificat niciun indiciu care, la prima vedere, ar putea ridica probleme de drept specificate la alin. (3) din articolul citat. Mai mult, Domcovici Maria nu a prezentat obiecții în privința acestui aspect procedural.

Referitor la preținsele încălcări de ordin material, instanța de judecată observă că recurenta Domcovici Maria a criticat decizia din 9 octombrie 2018 a Curții de Apel Chișinău, în baza articolului 432 alin. (2) lit. c) din Codul de procedură civilă. Totuși, în virtutea principiului *jura novit curia*, completul de admisibilitate are competența de a decide asupra caracterului juridic al motivelor juridice inserate în cererea de recurs, prin examinarea lor, în lumina temeiurilor articolului 432 alin. (2) și (4) din Codul de procedură civilă.

Pornind de la argumentele recurente rezumate mai sus, completul de judecată notează că întinderea obligației autorității judecătorești de a motiva hotărârea poate varia în dependență de circumstanțele specifice, natura și complexitatea cauzei (a se vedea *Ruiz Torija vs Spania*, 9 decembrie 1994, parag. 29). În special, pentru a justifica respingerea apelului avansat de către Domcovici Maria, Curtea de Apel Chișinău s-a călăuzit de art. 281 alin. (1) și (2), art. 282 alin. (1) și art. 284 din Codul de procedură civilă, dar și art. 2, 45 și art. 166 alin. (3) din Codul familiei. Pe baza acestor norme de drept, instanța de apel a stabilit că pretențiile recurente nu pot fi încadrate în noțiunea de rudenie și în modul de formare a acesteia. Lipsa statutului de moștenitor legal nu-i oferă dreptul de a beneficia de dreptul la succesiune (a se vedea, printre altele, *Serife Yigit vs Turcia*, 2 noiembrie 2010, parag. 102). Totodată, conviețuirea sub forma de concubinaj nu poate produce efecte în felul cerut de petiționară. În acest sens, recurenta nu a reușit să demonstreze că declarațiile martorilor și constatarea relației de concubinaj de către instanțele ierarhic inferioare pot pune la îndoială legalitatea soluțiilor adoptate mai sus. Nu a fost oferită nicio propunere fiabilă fundamentată pe lege. Astfel, în lumina împrejurărilor din speță, instanța de recurs reține că instanța de apel a examinat elementele decisive ale cauzei (a se vedea cauzele *Victor Harovschi vs Moldova*, 18 noiembrie 2008; *Fundația pentru Copii Speranța vs Moldova*, 17 octombrie 2017 sau *Calancea și alții vs. Moldova*, 6 februarie 2018, parag. 20, 34 – 35).

În orice caz, completul de judecată observă că recurenta, asistat de un avocat la alegerea lui, a formulat prezenta cerere după ce a beneficiat de o procedură contradictorie în fața instanțelor ierarhic inferioare. De altfel, lipsa unor afirmații contrare denotă că aceasta a avut ocazia de a-și prezenta elementele de probă și de a-și apăra cauza în mod liber, fiind audiat de o primă instanță și de o instanță de apel, care au fost competente de a examina toate chestiunile de fapt și de drept invocate de părți și

relevante litigiului (a se vedea, printre altele, A. Menarini Diagnostics S.R.L. vs Italia, 27 septembrie 2011, parag. 59; Akaki Tchaghiashvili vs Georgia, 2 septembrie 2014, parag. 34, Gohe și alții vs Franța, 3 iulie 2018, parag. 41 - 43).

Pe baza celor prezentate, completul de judecată constată că Domcovici Maria nu a adus suficiente argumente cu privire încălcările comise de instanța de apel, pe care le-ar fi considerat esențiale și ar putea obliga instanța de recurs să primească cererea acestuia spre examinarea în fond și, eventual, să caseze hotărârea judecătorească contestată. Prin urmare, temeiurile invocate nu sunt compatibile cu cerințele prevăzute la articolul 432 alin. (2), (3) sau (4) din Codul de procedură civilă, iar, în consecință, recursul dedus judecății nu corespunde condiției de a fi efectiv (a se vedea, inter alia, Petrovic vs Luxemburg, 17 februarie 2011, parag. 31 – 33, Sturm, ibidem, parag. 32).

Considerațiile de mai sus sunt suficiente pentru a permite instanței de judecată de a reține existența temeiului prevăzut la articolul 433 lit. a) din Codul de procedură civilă. În atare condiții, conjunctura respectivă confirmă că marja de apreciere a instanței de recurs nu a fost disproporționată față de obiectivele securității raporturilor juridice și buneii administrări a justiției. Deci, raportând obiecțiile formulate în recurs la caracterul special al rolului Curții Supreme de Justiție, normele de drept procedural nu au format un obstacol care să afecteze esența dreptului recurentei de acces la un tribunal (a se vedea Samardžić vs Croatia, 20 iulie 2017, parag. 31).

Cât privește dreptul justițiabilului „de a fi auzit de o instanță”, completul de judecată notează că articolul 6 parag. (1) din C.E.D.O. nu impune motivarea detaliată a deciziei unei instanțe de recurs care, întemeindu-se pe dispoziții legale specifice, respinge un recurs ca fiind lipsit de șanse de succes (a se vedea, mutatis mutandis, Kukkonen vs Finlanda (nr. 2), 13 ianuarie 2009, parag. 24; Papaioannou vs Grecia, 2 iunie 2016, parag. 45; Baydar vs Olanda, 24 aprilie 2018, parag. 46; Guelfucci vs Franța, 3 iulie 2018, parag. 42 - 44). Aceste raționamente se transpun direct în cazul de față, de vreme ce esența și temeiurile din recursul dedus judecății, inclusiv și argumentele din el, nu sunt în stare să afecteze legalitatea deciziei atacate sau a procedurii în ansamblu.

Având în vedere circumstanțele care preced, completul de judecată decide în mod unanim că recursul declarat de către Domcovici Maria nu ridică probleme de drept și nu poate fi acceptat spre examinare în fond, urmând a fi considerat inadmisibil.

În conformitate cu articolul 270, articolul 433 lit. a) și articolul 440 alin. (1) din Codul de procedură civilă, completul Colegiului Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții Supreme de Justiție

d i s p u n e:

Se consideră inadmisibil recursul declarat de către Domcovici Maria.

Încheierea este irevocabilă.

Președintele completului,

Judecătorul

Tatiana Vieru

Judecători

Maria Ghervas

Nina Vascan